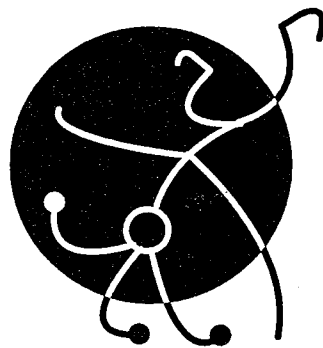

El castell de

Claramunt

El castell de

Claramunt

Índex

pàg. 1)

L'edat mitjana

pàg. 2)

Breu cronologia històrica del castell de Claramunt

pàg. 4)

Situació actual dels castells de l'Anoia

pàg. 6)

Comarca de l'Anoia (divisió municipal)

pàg. 7)

Comtats catalans (segle XI)

pàg. 8)

La península ibèrica (segle XI)

pàg. 9)

Europa (segle XI)

pàg. 10)

El castell de Claramunt

Dibuix del castell

Situem el castell

La muralla

Recinte jussà

L'església

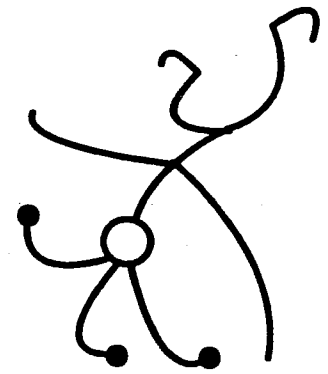
Recinte sobirà:

el terrat

la torre de l'homenatge

la torre-presó

(Glossari)

Breu cronologia històrica del castell de **Claramunt**

El "Castrum Clarimontis" és esmentat per primera vegada l'any 978 al Cartoral de St. Cugat quan l'abat Ottó presenta al rei Lotari el document que recull les propietats del monestir.

s. X

El castell senyoreja un ampli territori que limita amb les possessions dels castells de Piera, Castellolí, Cabrera, Mediona, Tous i Òdena.

s. XI

Es redacta el primer document conegut de la casa Claramunt, quan aquesta comarca es troba en ple procés de repoblació després dels atacs sarraïns.

s. XII

El comte de Barcelona, Ramon Berenguer IV, reconquesta Almeria ajudat per Guillem de Claramunt, Guillem de Mediona, Bernat de Tous, Francisco de Montbui, Pere Ramon de Copons...

s. XIII

El senyor de Claramunt és el noble Guillem que, amb els seus homes, participa a la conquesta de Mallorca dirigida per Jaume I. El noble va morir a l'illa afectat per la pesta:

"Passada la Pasqua, Dn. Nuno armà una nau i dues galeres per entrar en cors en les partides de Berberia. I en aquells temps que ell armà la nau, tingué malaltia en Guillem de Claramunt. I als vuit dies en què la malaltia havia començat, ell morí."

(Crònica del rei Jaume el Conqueridor)

A l'any 1266, Ramon Folch -vescomte de Cardona- apareix com a senyor del terme. Els Claramunt passaran el s. XIV a residir al castell de la veïna Torre de Claramunt, mentre que les possessions dels Cardona s'estenen i encerclen la vila d'Igualada. El

castell esdevé cap de la Conca, on els senyors exerceixen llur poder militar i jurisdiccional.

S. XIV

Una memorable riuada anega la Poble, situada aleshores davant la muntanya, a l'altra banda del riu Anoia, a l'indret conegut com les Cases Noves. Arran d'aquesta inundació, el vescomte de Cardona va cedir un terreny a l'entrada de la pujada del castell per tal d'edificar-hi la Poble nova. L'any 1303, el rector de Claramunt va fundar la capella de Sta. Margarida, a tocar de l'església parroquial del castell.

S. XV

Després d'una centúria de divergències entre el poder feudal dels Cardona i els igualadins, la guerra contra Joan II esdevé el pretext per demanar a la Diputació del General (Generalitat) la petició d'enderrocar el castell de Claramunt. La petició fou concedida i els veïns d'Igualada, juntament amb els de pobles veïns, el van enderrocar. Feta la pau entre el rei Joan II i la Generalitat, la casa dels Cardona bastirà de nou el castell i l'església. L'any 1491, per privilegi reial, la casa Cardona va rebre la dignitat de Ducat. El castell de Claramunt, juntament amb altres castells propers (Òdena, Castellolí, Montbui, etc.), va romandre sota la jurisdicció d'aquest llinatge, que posteriorment va esdevenir Medinaceli per línia matrimonial, fins a l'extinció dels senyorijs.

S. XVIII

1714: Les tropes de Felip V incendien i saquejen la Poble. Tres anys després, els castells són enderrocats, però el de la Poble, propietat dels ducs de Medinaceli i mercès a la seva influència, van aconseguir que no fos destruït.

S. XIX

Per reial decret de les Corts de Cadis, els senyorijs són abolits. Els ducs de Medinaceli, sense fer cas dels decrets abolicionistes, continuaren percebent impostos dels seus antics vassalls. No fou fins al 1898 que els Medinaceli van perdre els seus drets senyorijs i feudals de la conca d'Òdena.

S. XX

El castell ha rebut atenció per part de gent de la Poble i s'han pagat diverses obres per tal d'aturar la seva desfeta.

El 1915, el matrimoni de Capellades, Antoni Miquel i Balbina Mas, feren una carretera d'accés al castell. L'any 1925, aconseguiren del rei Alfons XIII el títol honorífic de marquesos de la Poble.

El 1967, a fi de deixar resolta la situació legal dels castells espanyols, l'Estat acordà la tramitació d'expedients d'investigació de les titularitats dels castells, inclòs el de Claramunt. El 1974 el castell fou declarat propietat de l'Estat espanyol i va ser traspassat a la Generalitat l'any 1981, que el va remodelar i consolidar.

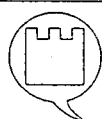
Situació actual dels castells de l'Anoia

	NOM DEL CASTELL	MUNICIPI	ESTAT ACTUAL
1.	Castell d'Argençola	Argençola	En ruïnes
2.	Castell de Clariana	Argençola	En ruïnes
3.	Castell de la Goda	Argençola	Esmentat
4.	Castell de Queralt	Bellprat	En vies de reconstrucció
5.	Castell de Bonifaci o de la Guàrdia	El Bruc	En ruïnes
6.	Castell del Bruc	El Bruc	Esmentat
7.	Castell de Cabrera	Cabrera d'Anoia	Restes visibles
8.	Castell de Calaf	Calaf	Restes visibles
9.	Castell de Calonge	Calonge de Segarra	En ruïnes
10.	Castell d'Aleny	Calonge de Segarra	Esmentat
11.	Castell de Castellfort	Calonge de Segarra	Esmentat
12.	Castell de Mirambell	Calonge de Segarra	Restes visibles
13.	Castellfollit	Castellfollit de Riubregós	Restes visibles
14.	Castellolí	Castellolí	En ruïnes
15.	Castell de Copons	Copons	Esmentat
16.	Castell de Jorba	Jorba	En ruïnes
17.	Castell de Vilademàger	La Llacuna	Restes visibles
18.	Castell de Masquefa	Masquefa	Esmentat
19.	Castell de Montmaneu	Montmaneu	Esmentat
20.	Castell d'Òdena	Òdena	Restes visibles
21.	Castell de l'Espelt	Òdena	Esmentat
22.	Castell d'Orpí	Orpí	Habitat
23.	Castell de Fontanet o Piera	Piera	Habitat
24.	Castell de Castellet	Piera	Esmentat
25.	Castell de Freixa	Piera	Esmentat

26.	Castell de la Ventosa	Piera	En ruïnes
27.	Castell de la Fortesa	Piera	Ementat
28.	Castell de Pierola	Pierola	Esmentat
29.	Castell de Claramunt	La Pobla de Claramunt	Restaurat
30.	Castell de la Manresana	Prats de Rei	Restaurat
31.	Castell de Puigdemàger	Prats de Rei	Esmentat
32.	Castell de la Guàrdia Pilosa	Pujalt	Esmentat
33.	Castell de Montesquiu	Pujalt	En ruïnes
34.	Castell de Pujalt	Pujalt	En ruïnes
35.	Castell de Conill	Pujalt	Esmentat
36.	Castell de Rubió	Rubió	En ruïnes
37.	Castell d'Ardesa	Rubió	Esmentat
38.	Castell de la Roqueta	St. Marfí de Tous	En ruïnes
39.	Castell de Tous	St. Marfí de Tous	Habitat
40.	Castell de Fillol o Fiol	St. Marfí de Tous	Esmentat
41.	Domus de Cucala	St. Marfí de Tous	Esmentat
42.	Castell de Villalonga	St. Marfí de Sesgueioles	Esmentat
43.	Castell de Boixadors	St. Pere Sallavinera	Restaurat
44.	Castell de Sallavinera	St. Pere Sallavinera	Esmentat
45.	Castell de Montbui	Sta. Margarida de Montbui	Restes visibles
46.	Castell del Saió	Sta. Margarida de Montbui	Esmentat
47.	Castell de Miralles	Sta. Maria de Miralles	En ruïnes
48.	Castell de la Torre	La Torre de Claramunt	Habitat
49.	Castell de Mirales	Veciana	En ruïnes
50.	Castell de Montfalcó	Veciana	Esmentat
51.	Castell de Segur	Veciana	En ruïnes
52.	Castell de Veciana	Veciana	En ruïnes

EN RUÏNES

ESMENTAT

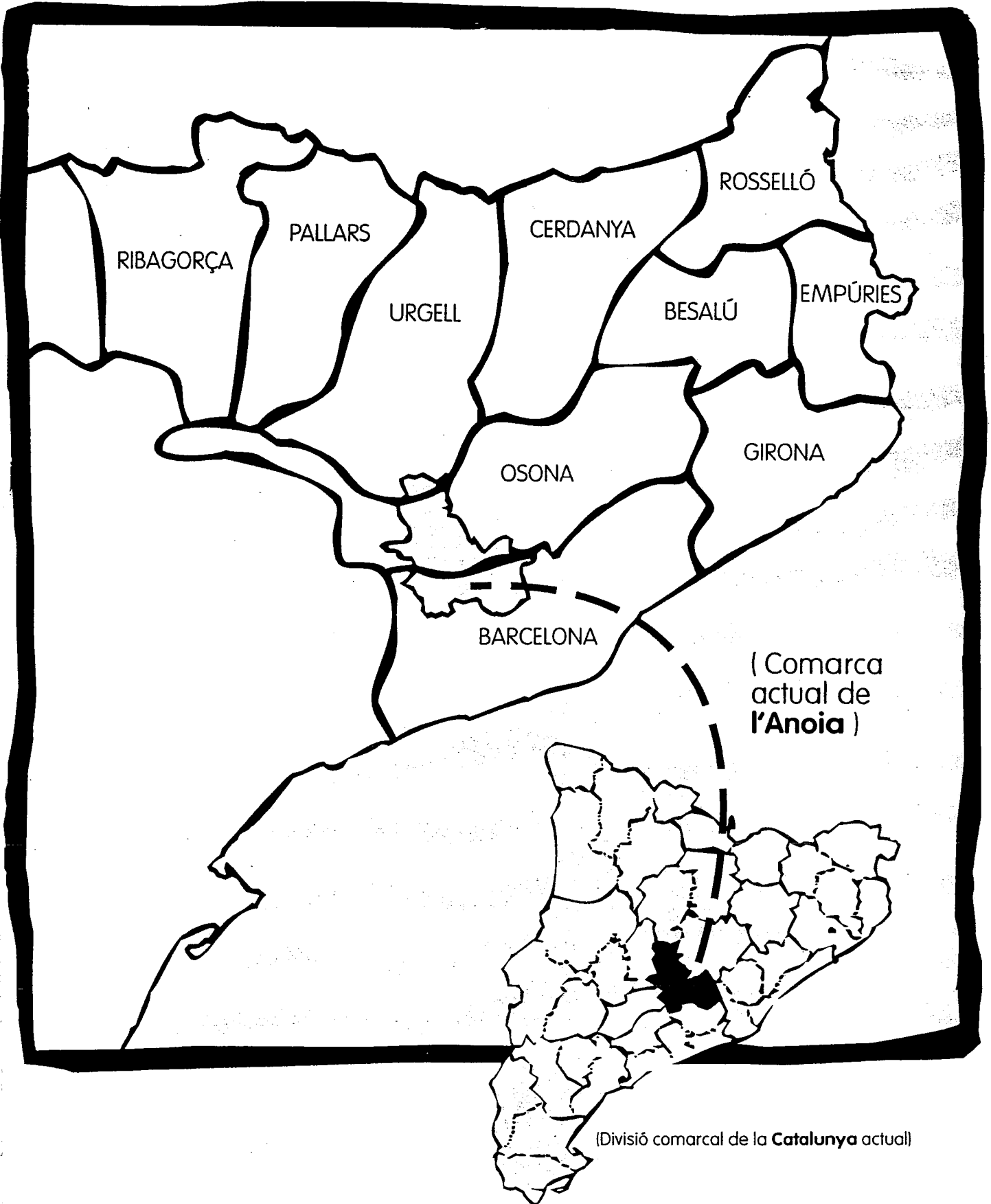
HABITAT O RESTAURAT

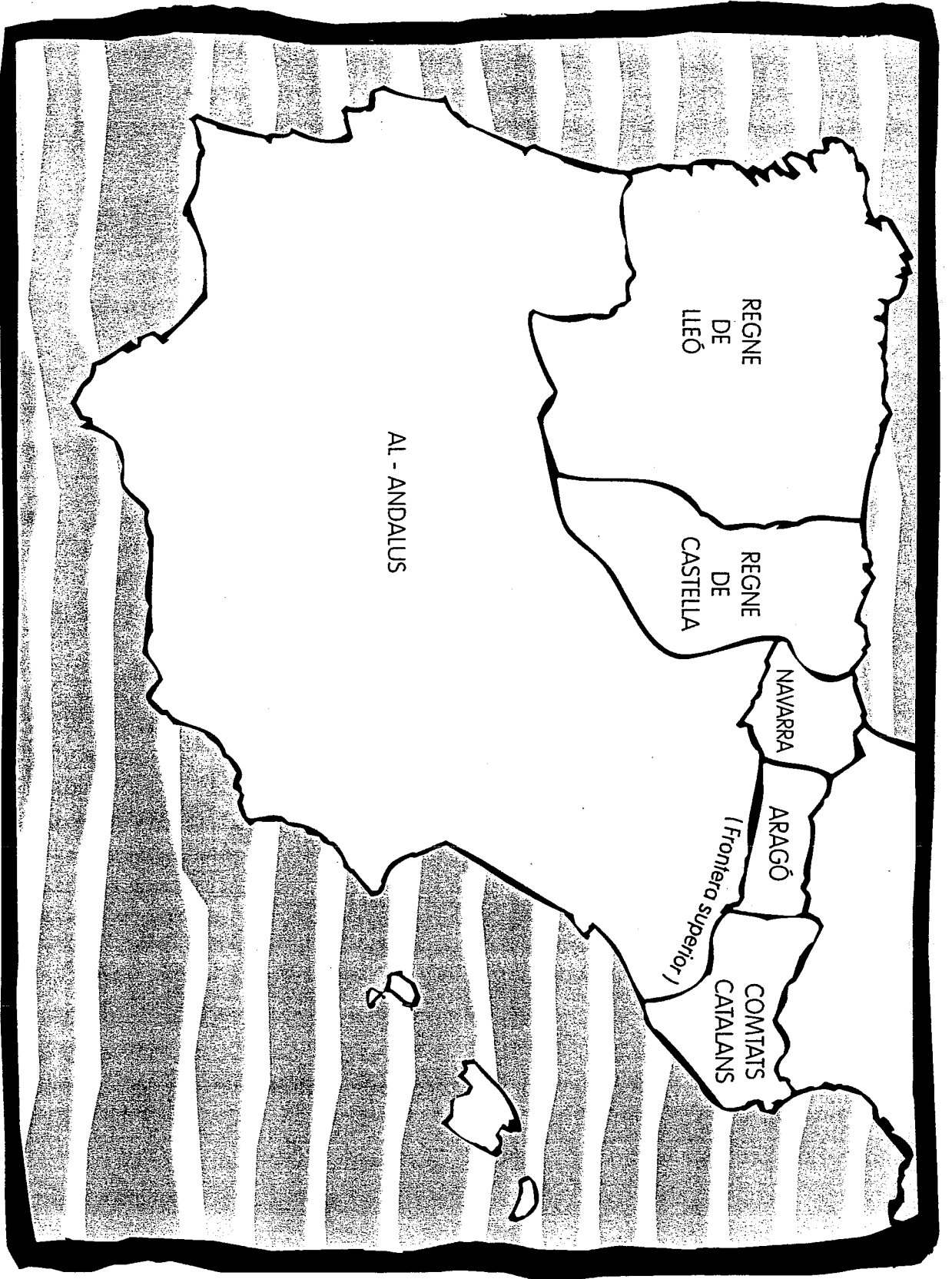
RESTES VISIBLES

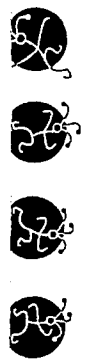
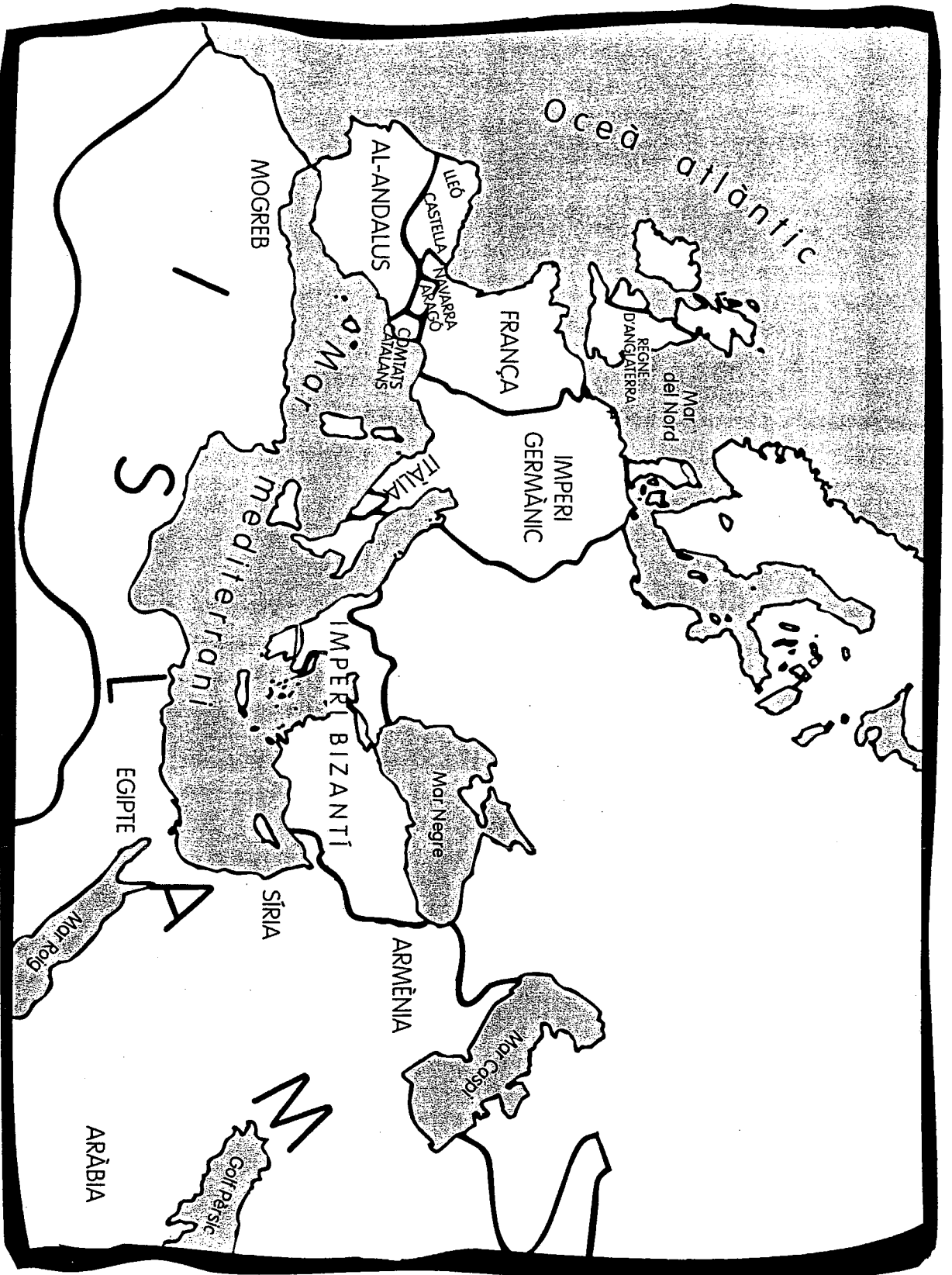
Comarca de l'Anoia (divisió municipal)

Comtats catalans (segle XI)

La península ibèrica (segle XII)

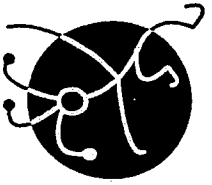
Europa (segle XII)

El castell de **Claramunt**

pàg. 11)	Dibuix del castell
pàg. 12)	Introducció. Situem el castell 0. La muralla
pàg. 14)	1. Recinte jussà 2. L'església
pàg. 16)	3. Recinte sobirà
pàg. 18)	4. El terrat
pàg. 19)	5. La torre de l'homenatge
pàg. 20)	6. La torre-presó
pàg. 21)	Glossari

0. Muralla

1. Recinte Jussó

[Part interior del castell]

Primer espai que es trobava en entrar al recinte emmurallat. Era una zona ampla que soldats, cavalls i pagesos podien ocupar per a les seves tasques. Sovint en aquest recinte hi havia la presència d'una bassa, que emmagatzemava aigua de la pluja. L'aigua era un bé escàs en els castells emmurallats, però la seva presència era imprescindible per a la supervivència, ja que garantia la vida de persones, animals i plantes.

2. Església

Va ser construïda o millonada al segle XI i va ser la parròquia del terme de la Pobla de Claramunt fins a l'any 1463.

3. Recinte sobirà

[Part superior del castell]

Conjunt de les altres dependències del castell: residència del senyor, cavalleries, torres, església...

4. Residència del senyor

Està situada al costat de la torre de l'homatge però amb comunicació directa per molins de seguretat. A sota de la residència hi havia l'estança dels soldats i els estables.

6. Torre-presó

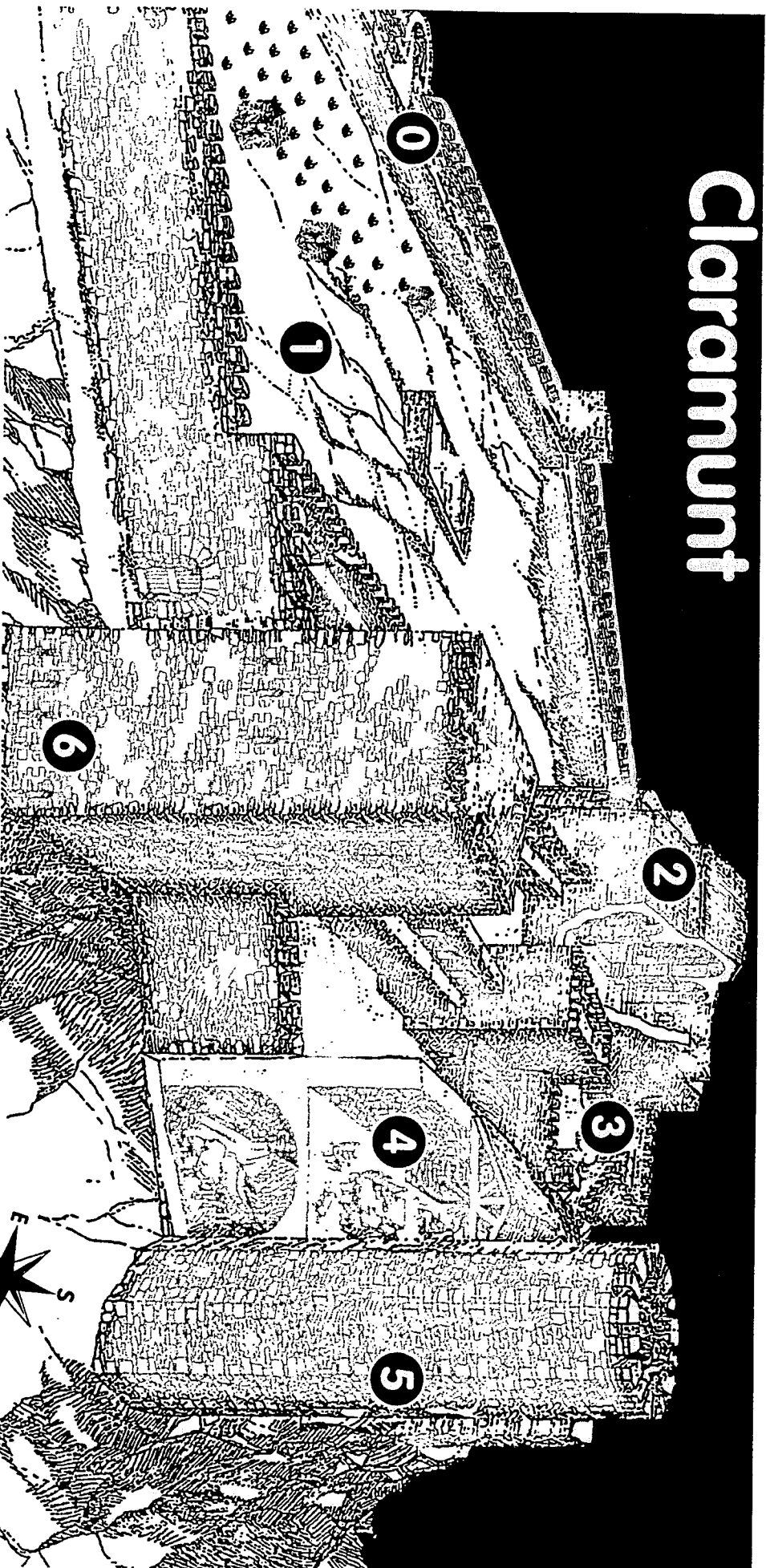
Era una segona torre de vigilància. Les bases de les torres eren el seu punt més feble i calia construir-les sobre bases molt solides. Al costat d'aquesta torre hi ha la segona porta d'accés al castell, que estava obocada sobre la cinglera.

5. Torre de l'homatge

Torre més alta del castell

El castell de

Claramunt

Introducció. Situem el castell

● A quina comarca som? _____

● Digues en quin punt cardinal hi ha:

El nucli antic de la Pobla de Claramunt _____

El riu Anoia al seu pas per la Pobla _____

Igualada _____

Capellades _____

0. La muralla

● Quina és la finalitat d'una muralla en un castell? _____

● Fixa't com estan situats els blocs que formen els murs del castell.
Sabries identificar quins d'aquests sistemes s'han utilitzat a l'hora de bastir el mur?

sistema romà

sistema d'espiga

sistema irregular

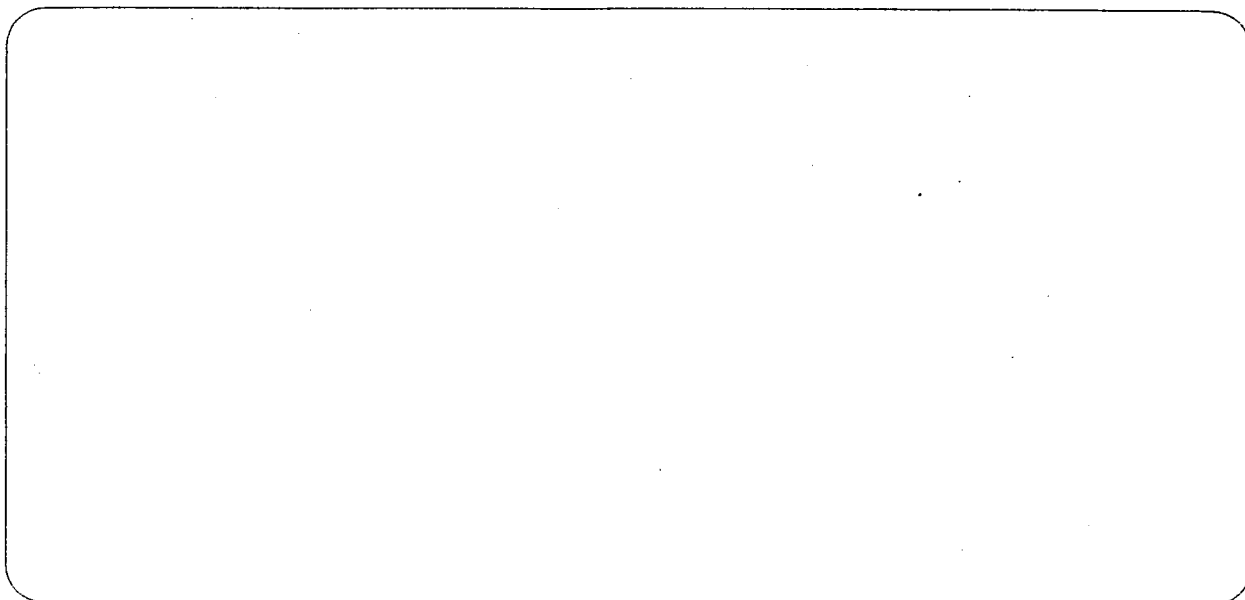
sistema poligonal

● De quins materials està feta la muralla? _____

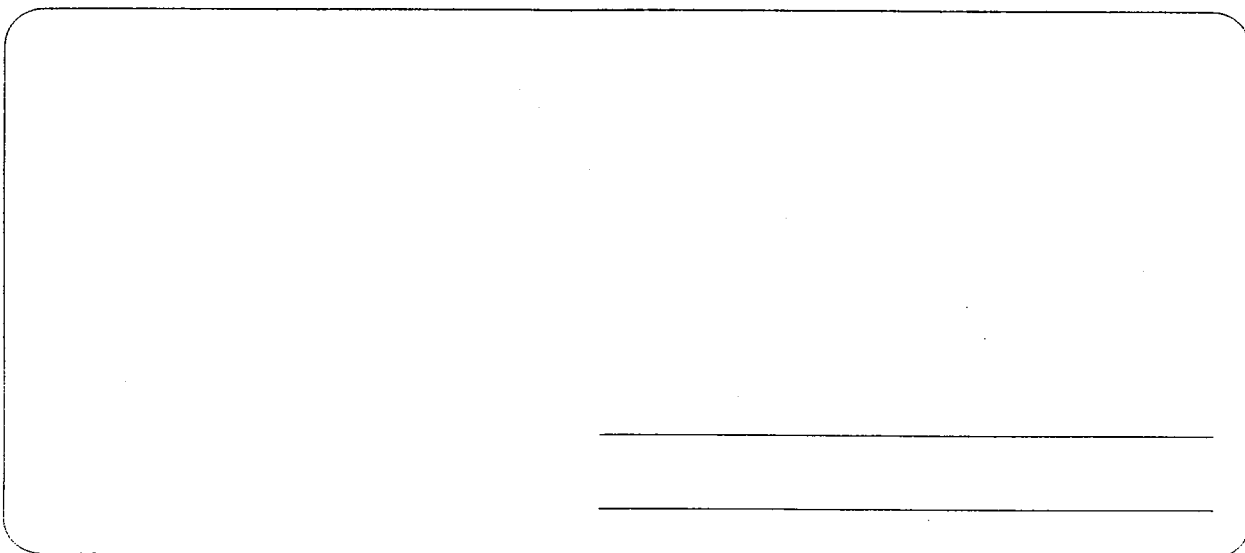
● Quantes torres veus en aquesta banda de muralla? _____

● Quines formes tenen aquestes torres? Dibuixa els diferents models de torre.

● Et sembla possible poder-se enfilegar a les torres des de fora? Per què? _____

● A la muralla exterior hi ha unes petites obertures que es diuen ESPITLLERES. Dibuixa'n una i explica la seva possible funció.

1. Recinte jussà

A l'entrar al recinte emmurallat trobem un pati amb una bassa i una cisterna.

● Quina utilitat tenia aquesta bassa? _____

● Aquests espais del voltant estaven conreats. Qui aprofitava aquests cultius?

2. L'església

Està dedicada a Sta. Maria i es va començar a construir a mitjan del s. XI.

● A quin estil arquitectònic pertany? _____

● Observa'n la planta, que és semblant a la de la il·lustració. Aquestes esglésies s'orientaven sempre igual. Cap on s'orientaven els absis?

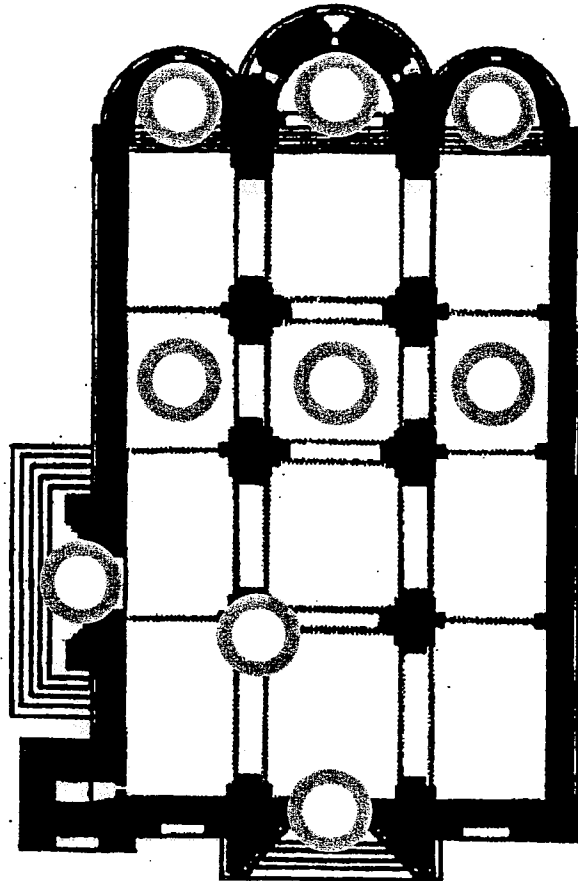
● Si les misses se celebraven a l'inici del dia, quina utilitat i simbologia tenia aquesta orientació?

● Quantes naus tenia l'església? _____

- Per l'estil arquitectònic, quina volta dedueixes que devia tenir el sostre?
-

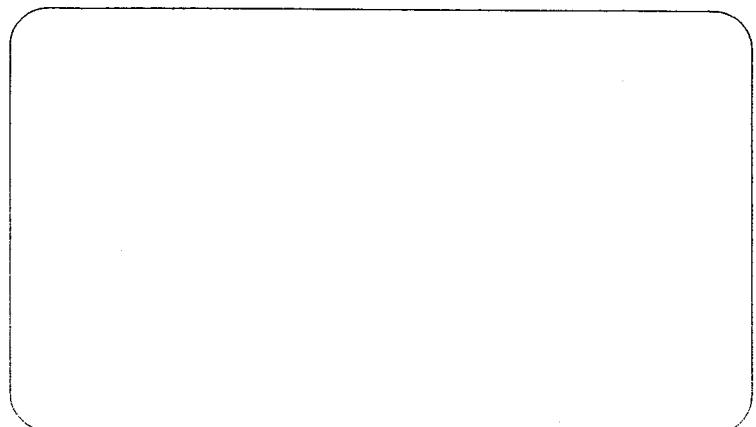
- Situa a la il·lustració els següents elements escrivint a dins de cada cercle la lletra corresponent.

- Portalada nord **A**
- Nau principal **B**
- Naus laterals **C**
- Pilars **D**
- Absis principal **E**
- Absidioles **F**
- Portalada oest **G**

- Ara surt de l'església i vés a veure els absis des de fora. En aquests absis hi ha unes decoracions típiques del **Romànic Llombard**. Dibuixa-les i indica-hi aquests dos elements:

- Arcuacions cegues (o llombardes)
- Lesenes

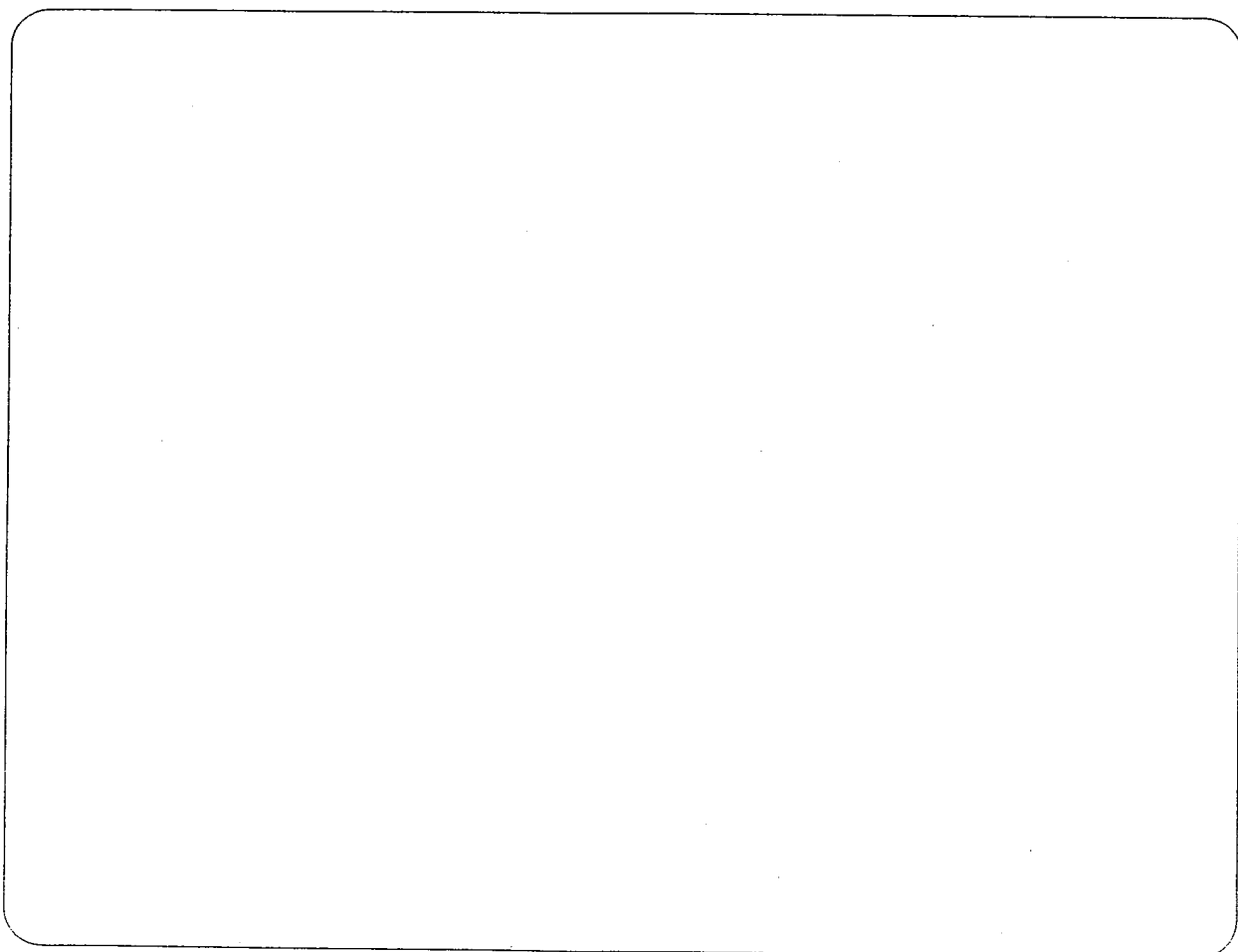
- Aquesta església va ser la parròquia de la Pobla fins a l'any 1463. Al costat s'hi va construir la capella de Sta. Margarida, de transició del romànic al gòtic. La plaça que queda a l'oest d'aquesta església era l'antic cementiri.

Al terra, al mig de la plaça, hi ha una franja de pedra en forma d'angle. Què devia ser?

3. Recinte sobirà

- Des de l'antic cementiri, situa't davant la façana del castell. Quantes obertures hi pots veure?
-

- Fes un dibuix esquemàtic de la façana del castell.

Entra dins l'edifici. A la dreta pots entrar en una sala que era un dipòsit per guardar-hi aigua de la pluja: UNA CISTERNA DEL CASTELL.

A. Observa:

● Per on entrava l'aigua? _____

● Amb què estan fetes les parets? _____

● Com és la volta del sostre? _____

● Per a què s'utilitzava aquesta aigua? _____

B. A l'esquerra hi havia les cavallerisses. Entra-hi.

● Quina planta té la SALA? _____

● Observa la volta. Com és? _____

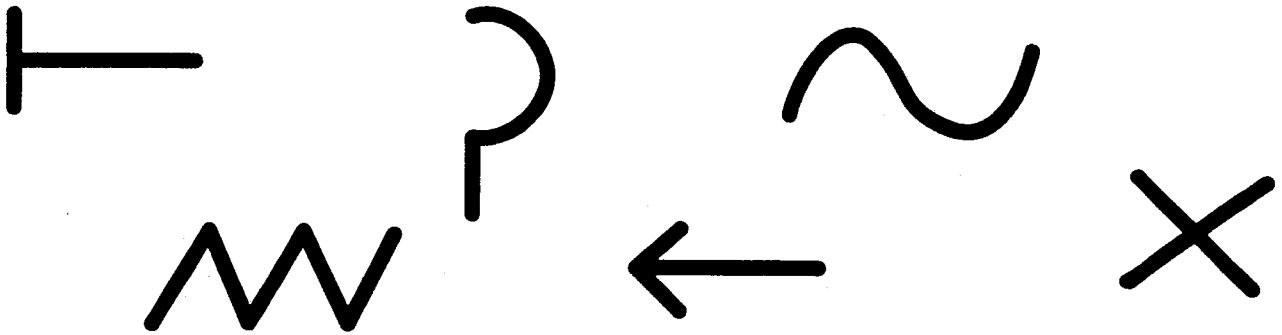
De quin estil? _____

En aquella època, el sostre no es veia perquè hi havia un altre pis a sobre on dormia la guàrdia. Busca a la paret els orificis on devien anar recolzades les bigues per fer aquest segon pis.

Fixa't en les parets. Part del castell està construïda amb pedres ben tallades: ELS **CARREUS**. El tipus de pedra utilitzat és el travertí, que és una roca molt abundant a la zona.

Vés a la paret del fons i busca les marques dels picapedrers als carreus.

- Encercla les marques que trobis.

Els picapedrers "signaven" amb una marca i així cobraven per peça picada.

4. Surt a fora al pati i puja per l'escala cap al terrat.

- Què era en l'època medieval aquest terrat? _____

- Fixa't en la il·lustració del castell: Què deu haver passat perquè ara resti així?

5. A un extrem hi ha la torre de l'homenatge.

Era el punt de vigia principal del castell amb funció de defensa. Aquesta torre era molt alta i amb parets gruixudíssimes. Des d'aquí es controlava un gran territori.

- Contesta aquestes preguntes:

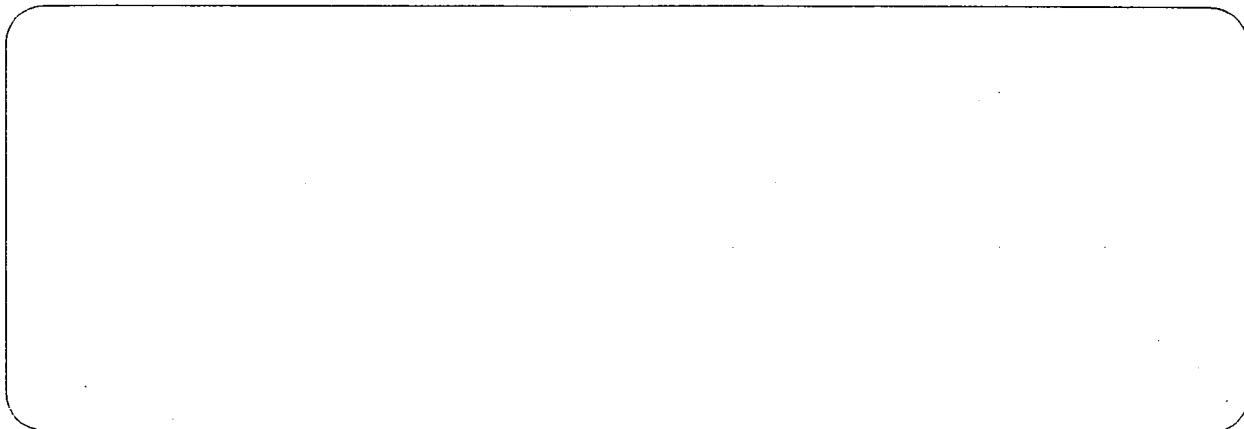
Riu que passa per la Pobla de Claramunt: _____

Capital de la comarca de l'Anoia: _____

Pobles propers a Igualada: _____

Muntanyes properes: _____

- Abans d'entrar a la torre, dibuixa la seva planta comparant-la amb una figura geomètrica.

- De quin material devia ser l'escala de l'època? _____

- Quantes parets hi ha per la banda de dins? _____

- La forma interior de la torre, és igual a l'exterior? _____

- Quin gruix aproximadament tenen les parets d'aquesta torre? _____

6. La torre-presó

● Torna al pati central i entra a la torre quadrada: Aquesta torre va ser construïda com a vigilància i defensa. Els fonaments es trobaven sobre la mateixa roca de la cinglera. Entra a dins, observa'n les parets i descriu-les:

● Dins la torre hi havia diferents pisos fets amb fusta. En resta algun encara? _____

● Queden marques d'on es recolzaven les bigues? _____

Segles més tard, aquesta torre va ser utilitzada com a presó.

Actualment aquest castell pertany a la Generalitat de Catalunya. Això vol dir que és de tots i una part del nostre passat que encara és present.

Glossari

absis

Part del fons d'una església, de paret generalment semicircular, que sobresurt de la façana del darrere. L'església romànica del castell de Claramunt tenia 3 absis.

arc apuntat

Arc lleugerament punxegut a la part central. És propi de l'estil gòtic.

arc cec o arc llombard

Forma de decoració dels edificis pròpia del romànic català i que consisteix en uns petits arquets no foradats.

arc de mig punt

Arc semicircular propi de l'estil romànic.

bassa

Clot, amb parets d'obra, que recull l'aigua de la pluja.

biga

Peça llarga i resistent de fusta o ferro que serveix, en un edifici, per sostenir pisos, sostres, teulades...

carreu

Pedra tallada de forma regular per a la construcció de murs o pilars.

castell

Edifici o conjunt d'edificis fortificats que, als temps feudals, servia de defensa o residència forta d'un senyor.

cinglera

Espadat de roca vertical i cantellut situat al cim o pendent de la muntanya.

cisterna

Dipòsit on es recull i es guarda l'aigua de la pluja.

època

Espai de temps llarg.

espiga

Part final, coberta de grans, de la tija de plantes com el blat, la civada, l'ordi...

espitlleres

Obertures estretes a la muralla per disparar des de darrere.

estendard

Bandera amb l'escut o símbol d'un senyor, un rei...

lesena

Faixa vertical, estreta i de poc gruix que divideix els arc llombards.

llatí

Llengua indoeuropea parlada a Roma i els territoris del seu Imperi i que posteriorment va evolucionar en diferents llengües romàniques: català, castellà, francès...

marques de picapedrer

Marques que feien els picapedrers en les pedres que ells tallaven. Eren com una mena de signatura. Cada picapedrer tenia la seva marca.

muralla

Conjunt de parets gruixudes que circumdava una ciutat o un castell per tal de defensar-lo.

nau de l'església

Espai entre parets, arcades o filera de pilars o columnes.

"opus spicatum"

Forma de posar les pedres d'una construcció de manera que recorda una espiga.

picapedrer

El qui talla i pica la pedra per a la construcció.

planta d'un edifici

Contorn d'un edifici seguint els seus fonaments.

porta de muralles

Porta oberta a la muralla que era la principal entrada al recinte d'un castell.

portal

Porta molt gran.

recinte emmurallat

Terreny que queda a la part de dins de la muralla.

recinte jussà

Zona situada a la part inferior del castell.

recinte sobirà

Part residencial del castell, situada a la part alta.

restaurar

Tornar a deixar en bon estat una cosa antiga o destruïda.

setge

El fet d'encerclar la ciutat o el castell de l'enemic, amb l'objectiu de prendre'l.

sobreeixidor

Forat o conducte per on pot sortir l'excés de líquid d'un dipòsit.

torre

Construcció cilíndrica o prismàtica, aïllada o sobresortint d'un edifici, utilitzada sobretot com a fortificació.

travertí

Tipus de roca sedimentària que va bé per a la construcció perquè no és molt pesada i és força resistent.

volta apuntada

Sostre d'una construcció que té la forma lleugerament punxeguda a la part del centre.

volta de canó

Sostre d'una construcció que té la forma exactament igual a mitja circumferència.

Grup de treball

Maria Morros i Parcerisas
(IES Pere Vives Vich. Igualada)

Montserrat Prat i Moltó
(IES Molí de la Vila. Capellades)

Assumpta Sagristà i Rodó
(IES Pere Vives Vich. Igualada)

Disseny

Pep Carol

Coordinació

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament
Centre de Recursos
Pedagògics de l'Anoia

Edició

AJUNTAMENT DE
LA POBLA DE CLARAMUNT

Col.laboració

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General
del Patrimoni Cultural

 Diputació Barcelona
xarxa de municipis
Àrea d'Educació

Agraïm la col.laboració de l'IES Pere Vives Vich,
les indicacions de Toni Escudé, guia del castell de la Pobla,
i la correcció lingüística de Sílvia Martorell.

